

najprije općenito nova dogmatska pitanja, koja se odnose na knjige nadahnute — zatim slijede rasprave iz St. Z. i to samo dvije: o Peto-knjižju Mojsijevu i o Psalmima Davidovim. Drugo sve je izostavljeno jer ostalim, napose prorocima, racionaliste ne prigovaraju mnogo i ne odriču im ljudskog ugleda.

Pitanja, što zasijecaju u Penta-teuh i Psalme, jasno su i pregledno izložena, te potpuno zadovoljavaju.

Iza rasprave o Psalmima prelazi odmah na autenciju evanjelja i tuj rješava glavne poteškoće, koje se iznose glede postanja Ivanova evan-gelja. Nastoji razjasniti teški problem sinoptičkog pitanja itd. Kao što je pisac u St. Z. izostavio pitanja, koja se odnose na knjige proroke i druge, tako je isto i u N. Z. izostavio sv. Pavla s njegovim poslanicama, kato-ličke poslanice itd., jer se tim knji-gama sa strane racionalista barem općenito ne odriče sasvim ljudski ugled.

Ljepše bi bilo, da se je pisac obazreo i na ostale knjige St. i N. Z., jer bi djelo izašlo sa svih strana kompletno i zaokruženo; ali i ovako mora se priznati, što je obradio, da je temeljito.

Treći dio je posvećen biblijskoj hermeneutici, koju promatra više s dogmatskog stajališta. Pitanja, koja rješava aktualna su i vrlo zanimiva na pr. da li se egzegeta smije odmaknuti u tumačenju kojeg mjesta u sv. Pismu od jednodušnog mišljenja sv. Otaca. Izlaže, da o stvarima koje se tiču vjere i morala ne smije, a koje se tiču stvari profanih po svoj prilici ne. Ali mnijenja su u ovom drugom pitanju među učenjacima razdijeljena.

Na koncu su dodane enciklika „Providentissimus“, Silab „Lamenta-bili“, dekret o vrijednosti odgovora biblijske komisije, pismo kard. Ram-polle praopatu reda Benediktinskog glede Vulgate, i odgovor biblijske ko-misije glede Isaije proroka.

Knjiga je, kako jur istaknuso jasno i temeljito napisana, te se ugodno čita. Iz čitavog djela odsijeva velik trud, pa će mu ostati i trajna vri-jednost.

Dr. A. Sović.

Priručnik za Trećoredce. Iz-dali oo. kapucini. Rijeka 1912.

Tiskarski umjetnički zavod „Mi-riam“. U 16-ini str. VIII. + 359. Cij. K 1.

Ova knjižica sadržaje uputu o trećem redu sv. Franje, što je taj red, kako treba da žive članovi trećega red, koja je zadaća njegova, pravila i povlastice, oprost i obred, po kojem se primaju članovi. U dodatku imade molitava i pjesama, tako te ista knjiga služi trećorednicima i kao priručnik i kao molitvenik. Preporučujemo.

Dr. J. Pazman.

Almanak Gospe Lurdske za hrvatski katolički narod. Izdala kuća dobre štampe na Ri-jeci (oo. kapucini).

U lane izašlom prvom godištu, vele časni oci u predgovoru: „treba nam katkada nešto s koje strane, što će nam pobuditi ugodne, slatke i utješ-ljive misli i osjećaje, što će nas obo-driti i duh osvježiti, kano ljubezno-milovanje prijateljske ruke, kano slatki poljubac drage majke“. To je i postigao Almanak u prvom godištu, jer je bio u mnogom smiješak neba. A ljetošnji? „Nije to umjetno sačinjena knjiga, nego izljev narodne hrvatske duše, vjerna i nepomućena slika, vjerni odraz čitavog hrvatskog na-roda. — Na svakoj strani novog Al-manaka plamsa oganj najčišćeg i naj-življeg hrvatskog rodoljublja; u sva-kome se retku odrazuje vatreno odu-ševljenje za lozinku: sve za vjeru; iz svake njegove riječi odiše odušev-ljeni onaj poklik: gore srca: sursum corda!“ — Ovako se veli u predgo-voru drugog godišta, a priznajem, da je uistinu tako; valja reći, da je to biser kam lijepe hrvatske knjige, te se ne zna, što je ljepše: da li vanjska oprema ili unutarnja sadržina. — Hr-vatske obitelji ne bi smjelo biti, u kojoj ne bi bio na stolu ures knjiga Almanak Gospe Lurdske. — Širimo-ga što većma možemo.

Dr. Beluhan.

Dr. Joh. Chrys. Gspann: Ver-nunft und wahres Chri-stentum. Regensburg Manz, 1912. str. VII. + 127, cijena K 1'44.

Pisac ovog djelca stavio si je za za-daću, da u kratkim poglavljima rasčini i

pobije bludnje na relig. polju, koje su danas osobito raširene megju inteligentnim slojevima. Na početku svakog poglavlja postavlja tvrdnju protivnika kršćanstva, zatim prosljeđuje njegove "dokaze" i pokazuje, kako oni ne odgovaraju razumu, nego kako su upravo kršć. istine — makar nadrazumne — u skladu s razumom.

U strogo logičkoj svezi dokazuje Gspann ponajprije da ima osobni Bog. Ovgje valja pohvaliti kratkoću i jasnoću dokaza „ex consensu omnium“. Zatim govori vrlo dobro o objavi, a na kratko o čudu — držim da ona analogija na str. 38. ne odgovara stvari. Kasnije razvija razliku između „nadrazuman“ i „proturazuman“ i to za to što se danas za mnoge kat. dogme tvrdi da su proturazumne. Na trima najvećim dogmama: o presv. trojstvu, o inkarnaciji i olt. sakramentu dokazuje, da su doduše nadrazumne, ali niipošto proturazumne, nego upravo u najljepšem skladu s razumom. Čini mi se, da je dosta slabo obragjen odsjek o olt. sakramentu. Sada pobija one, koji tvrde, da je vjera uopće nepotrebna stvar; ovo mi se poglavlje radi svoje markantnosti osobito svigjelo. Nastavlja dokazom, da je vjera u skladu s naravi čovječjom, te se bavi opširnije s protestantizmom i čovječjom naravi i u posebnom poglavlju zaključuje, da je protestantizam proti čovječjoj naravi. Dobrim stvarnim i osobnim kazalom zaključuje se djelce.

Djelce je dobro — osobito radi svoje kratkoće i logičnosti, ali ne daje sve ono, što pisac u uvodu obećaje.

Dr. Leopold.

F. Klimke S. I. Monistische Einheitsbestrebungen u. katholische Weltanschauung. Freiburg i. B. Herdersche Verlags-handlung. 1912. 8° (IV. u. 26 S.) 40 Pf.

Učeni pisac izdao je prošle godine klasičko djelo „Der Monismus u. seine philosophischen Grundlagen. Beiträge zu einer Kritik moderner Geistesströmungen“, Freiburg i. B. Herder. Tko ne može da ovo duboko i monumentalno djelo prouči, a opet je rad, da sebi stvori neki pojam o boju misli kršćanske i antikršćanske ili monističke, neka pročita barem ovu kratku

brošuricu. To je govor, što ga je glasoviti Klimke želio održati u svečanoj skupštini akademskih njemačkih Pijevih društava 9. kolovoza 1911., a nije ga održao poradi svoje bolesti. Pisac iznosi kratki pregled, kako je poslije decentralizacije prirodnih nauka sredinom prošlog vijeka nadošla reakcija, te se opet sve znanosti centralizirale u metafizici, ali ne više dualističkoj nego monističkoj. Monizam je obujmio sve protivukršćanske misli novijeg i najnovijeg doba tako, te danas nemamo što da biramo već: ili monističko ili katoličko naziranje na svijet. Monizam se uhvatio jedne istinske težnje uma, težnje za jedinosti pogleda na svijet. Ali monizam pretjeruje tu težnju na štetu istine tako, te se teško ogriješio i o znanosti i o filozofiju. Bez obzira na zbiljski svijet postavlja monizam ječinosnu teoriju, da je sve, što jest, ili materija ili duh ili nešto transcendentno, iz koga istječe jedno po biti, različno po obliku: i materija i duh. — Samo da se otme natprirodnom, osobnom Bogu, tvrdi monizam najfantastičnije konstrukcije o tom jednom biću, koje bi imalo biti izvorom svega. I sam priznaje, da njihovi predstavnici nje su jedni, kad se radi o definiciji toga jednoga bića, što bi imalo sve da obuhvati, ali ističe, da im do toga i nije stalo, jer da su svi jedno u tom, što traže takovo biće. Za logičke i ontološke principe, za zdravu kritiku svojih sistema, nemaju monisti smisla. — To ih je zavelo tako daleko, da se pojedini stručnjaci prirodnih znanosti i ne brinu, što će reći predstavnici ostalih struka, već prosto prenose hipoteze svoje struke na sve znanosti uopće, i na temelju svoje struke grade naziranje na svijet. Oni pretjeruju vrijednost empirijskih pojava, a preziru transcendentno stajalište i metafizičke principe. — Monizam je u tijesnoj svezi sa općenim mišljenjem našega doba. Kao da iz njega istječe. Moderan čovjek živi samo za ovaj svijet, ne priznaje drugi, zato mu je „čovjek“ sve i sva, mjerilo svega. Posljedica je: subjektivizam, relativizam, skepticizam. To se očituje u dogmatizmu znanosti, u libertinizmu morala, u ateizmu religije. — Ovu bolest našega doba može da izliječi jedino